UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Proces transnacionální migrace Čechů v irském Dublinu

Češi mezi dvěma národně-státními prostory

Bakalářská diplomová práce

Studijní program: Kulturní antropologie

Vedoucí práce: PhDr. Daniel Topinka, Ph.D.

Autor: Matěj Pluhař

Olomouc 2014

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Proces transnacionální migrace Čechů v irském Dublinu“ vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne. …….. Podpis ……

Tímto bych chtěl také poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce, PhDr. Danielu Topinkovi, Ph. D., za pomoc při výběru tématu, rady a podporu. Ohromné díky také patří samozřejmě všem mým respondentům, kteří jsou, bezpochyby, nejdůležitější součástí této práce a jejichž ochota mi byla velkou pomocí.

Anotace

Tato bakalářská práce pojednává o transnacionalitě Čechů, kteří žijí, nebo po určitou dobu žili, v irském hlavním městě Dublinu. Je rozdělena na dva velké úseky, úsek teoretický a úsek praktický. V teoretické části se zaměřuje na dvě témata; nejprve na kulturní vztahy České republiky a Irska v průběhu dvacátého století, a pak především na definování pojmu transnacionalismu a jeho různých pojetí. Praktická část práce je potom založena na kvalitativním antropologickém výzkumu, stojícím na rozhovorech s Čechy přímo v Dublinu, nebo již navrácenými v České republice. Cílem je pak popsat transnacionální vazby těchto českých migrantů a zjistit, jak vnímají život mezi dvěma národně-státními prostory.

Klíčová slova

Transnacionalismus – Dublin – Češi – národně-státní prostory – vnímání – kvalitativní výzkum

Annotation

This thesis deals with the transnationality of Czechs who live, or have lived for some time, in the irish capital, Dublin. It is divided into two large sections, section theoretical and practical section. The theoretical part focuses on two themes, firstly on cultural relations between the Czech Republic and Ireland during the twentieth century, and then mainly on defining the concept of transnationalism and its various concepts. The practical part is then based on qualitative anthropological research, standing on interviews with the Czechs directly in Dublin, or with those how have already returned to Czech Republic. The aim is to describe the transnational ties of the Czech migrants and find out how they perceive life between two nation-state areas.

Key words

Transnationalism – Dublin – Czechs – nation-state areas – perception – qualitative research

Obsah

I. Úvod 8

II. Teoretická část 10

2. 1 Kulturní vztahy Irska a České republiky od poloviny 20. století 10

2. 1. 1 Irsko a Dublin 10

2. 1. 2 Česko-Irské kulturní vztahy 12

2. 2 Transnacionalismus 15

2. 2. 1 Vznik transnacionalismu jako migrační teorie 15

2. 2. 2 Základní předpoklady transnacionalismu 17

2. 2. 3 Současné teorie transnacionalismu 18

2. 3 Shrnutí 24

III. Praktická část 25

3. 1 Metodologie výzkumu 25

3. 1. 1 Výzkumné téma 25

3. 1. 2 Cíl výzkumu 26

3. 1. 3 Výzkumné otázky 26

3. 1. 4 Motivace k výzkumu 27

3. 1. 5 Výzkumný design 27

3. 1. 6 Výzkumný vzorek 28

3. 1. 7 Metody výzkumu 28

3. 1. 8 Kódování a kategorizace 29

3. 1. 9 Průběh rozhovorů 30

3. 1. 10 Okolnosti rozhovorů 32

3. 2 Analýza rozhovorů 33

3. 2. 1 Respondenti 33

3. 2. 2 Interpretace kategorií 36

3. 3 Závěry z výzkumu 43

IV. Závěr 46

V. Použité zdroje 47

5. 1 Respondenti 47

5. 2 Literatura a jiné zdroje 47

VI. Použité zkratky 49

I. Úvod

Téma této bakalářské práce vzniklo postupně. Od počátku jsem věděl, že chci udělat práci praktickou, založenou na výzkumu. Také jsem věděl, že chci výzkum provést v Irsku vzhledem k mému kladnému vztahu k této zemi a také zázemí, které tam mám. Na téma transnacionalismu mne přivedl právě vedoucí mé práce. Transnacionalismus je součástí migrace a migrace je s antropologií rozhodně spojená, protože právě díky migraci dochází k potkávání různých kultur a jejich žití bok po boku. Je to jev, který je především v současnosti více a více používán a z antropologického hlediska může být velmi zajímavý. Proto jsem se rozhodl jej zkusit aplikovat na Čechy. K tomu jsem zvolil konkrétně Čechy, kteří žijí, nebo žili, v Irsku, v Dublinu. Vznik tohoto tématu byl tedy podmíněn z hlediska praktického, sentimentálního, ale určitě i z hlediska mého osobního zájmu o tématiku.

Rozhodně se jedná o aktuální téma, vzhledem k tomu, že samotné téma transnacionalismu je relativně mladé, tudíž není tolik probádané ze všech stran. Navíc je díky novým technologiím a globalizaci čím dál tím snadnější cestovat, s rozvojem internetu a sociálních sítí je také mnohem jednodušší komunikace na velké vzdálenosti, což transnacionalismu velice nahrává. Prozkoumání takového tématu by tedy mohlo vést k objasnění toho, co lidé opravdu prožívají a vnímají v životě mezi dvěma národně-státními prostory.

Celá práce se skládá ze dvou hlavních částí – teoretické a praktické. Teoretická část má za úkol připravit „půdu“ pro část teoretickou, tedy objasnit především pojem transnacionalismu a jeho různých forem. Na úplném začátku se chci také vyjádřit k samotnému Irsku a Dublinu, a především ke kulturním vztahům, které mělo a má od dvacátého století. Může se to zdát zbytečné, ale podle mne není. Je důležité chápat, jaká je situace v dané zemi, jak moc je dostupná a přístupná právě migrantům z České republiky. Pak se budu v teoretické části zabývat právě transnacionalismem jeho různými pojetími. Chci jej rozebrat z ohledu jeho vzniku, dřívějších pojetí, současných pojetí a pak také přidat mé vlastní postřehy a názory. Pokusím se jej taky srovnat s jinými pojmy jako je multikulturalismus a asimilace, protože ty se tohoto tématu také týkají, ale každý na něj pohlíží trochu jinak.

A co je tady cílem mého výzkumu a této práce? Je to právě odhalení a popsání transnacionálních procesů a vazeb, které vznikají mezi Čechy žijícími v Dublinu a jejich domovinou. Jde mi o to zjistit, jak tento život na „pomezí“ dvou států sami respondenti vnímají a co je pro ně typické. K možnému praktickému využití se pak vyjádřím v praktické části této práce.

II. Teoretická část

2. 1 Kulturní vztahy Irska a České republiky od poloviny 20. století

Tato kapitola se může zdát trochu mimo hlavní téma práce. Přesto si myslím, že alespoň stručné vymezení kulturních vztahů Irska a České republiky (dále ČR) je podstatné pro zkonkretizování tématu. Lze totiž předpokládat, že transnacionální vztahy Čechů žijících v Dublinu budou možná trochu odlišné od vztahů, které mají Češi žijící například v Americe nebo třeba v nějaké zemi třetího světa.

Proto se chci nejdříve vyjádřit k samotnému Irsku a jeho hlavnímu městu, abych poskytl náhled na tamější poměry. A pak se tedy vyjádřím ke vztahům, jaké má Irsko k ČR, a k tomu, jak tyto vztahy vznikaly. Tohoto tématu se však jen jemně dotknu, abych nastínil, jak obtížné je pro Čechy do Irska migrovat, a možná také jak velké kulturní rozdíly existují mezi těmito dvěma státy.

2. 1. 1 Irsko a Dublin

Tato podkapitola je pouze orientační a chci se v ní jen jemně dotknout současné situace v Irsku, a především v Dublinu. Jde mi o to nastínit, jaké prostředí tady případné migranty čeká. Půjde o směsici informací vyčtených z literatury a jiných zdrojů, a mých vlastních zkušeností a postřehů.

Irsko ve svých dějinách prošlo mnoha proměnami, které často souvisely s neustálým soupeřením s Velkou Británií. Také vinou přírodních zásahů, jako bylo napadení úrody brambor plísní, došlo k tzv. velkému hlad, který způsobil velkou emigraci obyvatelstva, především do Ameriky.[1] Tohle byl velký zásah, ze kterého se Irsko vzpamatovávalo velmi dlouho. Po druhé světové válce bylo Irsko prohlášeno za republiku a od této chvíle začalo velmi rychle vzkvétat. Irská republika povstala na konci 20. století, jako komplexně a rapidně se měnící společnost, která byla známa jako Keltský tygr.[2]

[1] *The Course of Irish History*. Dublin: Mercier Press, 2001. str. 220

[2] *Atlas of Irish history*. 2. vydání. Dublin: Gill & Macmillan, 2000. str. 130

To samozřejmě zapříčinilo vznik spousty nových podniků a tím také spousty nových pracovních příležitostí. Právě v této době začala vzkvétat i migrace do Irska, protože v něm lidé viděli snadnou příležitost, jak si najít práci a vydělat slušné peníze. To samé samozřejmě platilo i pro spoustu Čechů.

Dnes je tedy Irsko republikou o rozloze téměř srovnatelné s ČR. V roce 2011 byl počet obyvatel odhadnut na přibližně 4,6 milionů. Úředními jazyky jsou sice jak angličtina, tak irština, ale angličtina bezesporu dominuje. Irsky pak hovoří asi 35 % obyvatel, a mezi další nejčastěji používané jazyky patří polština, francouzština, litevština a také španělština.[3] Měnou je zde euro a země je od roku 1973 členem Evropské unie (v době vstupu ještě pod názvem Evropské společenství).

Irsko tedy zažilo ke konci 20. století velký ekonomický vzestup a jeho ekonomika se tak vyšvihla určitě i nad ekonomiku ČR, což samozřejmě vytvořilo ideální podmínky i pro vzestup imigrace do státu. Irsko na tom, i přes nedávno prodělanou ekonomickou krizi, které ještě trochu doznívá, rozhodně není špatně po stránce ekonomické, o čemž také vypovídá velmi štědrý sociální systém. Ten bývá samozřejmě také velmi často zneužíván právě lidmi, kteří do Irska přicestovali, kdy se často mluví o Polácích, Litevcích, ale někdy i Češích a Slovácích. Oproti předešlým letům se však počet českých migrantů v Irsku značně snížil a dnes je, podle informace, která mi byla sdělena na české ambasádě v Dublinu, odhadován na přibližně 12 tisíc. Imigrační politika Irska však není zřejmě nijak zvlášť přísná. Tedy alespoň ne pro migranty ze zemí patřících do Evropské unie, takže pro takové imigranty není nijak zvlášť složité se do Irska dostat a nějakým způsobem se tam i usadit.

Je ovšem velmi důležité zdůraznit rozdíl mezi hlavním městem Dublin a zbytkem Irské republiky, resp. její západní částí. Dublin totiž lze bezesporu považovat za evropskou metropoli srovnatelnou třeba s Amsterdamem nebo snad i Paříží, kde se mísí spoustu různých národností. Je tedy pochopitelné, že jej nelze považovat za příkladnou ukázku irské kultury vzhledem k velké míře komerce. To je velmi důležité mít na paměti, pokud chce člověk posuzovat irskou kulturu jen z pobytu

[3] *Irsko: Základní informace o teritoriu*. BusinessInfo.cz [online], 2014. [cit. 2014-03-21].

v Dublinu. Život na irském venkově je bez pochyby značně odlišný od života dublinského, což samozřejmě ve svém výzkumu beru v potaz.

2. 1. 2 Česko-Irské kulturní vztahy

V této podkapitole se pokusím popsat, jaké vztahy měla naše republika s irskou přibližně od poloviny 20. století. Důvod je především ten, že mezi státní vztahy mohou být klíčové pro možnosti migrace a potom také v otázce přístupu k samotným migrantům v daném přijímajícím státě. Ačkoli se přímo těmito tématy nezabývám v tomto výzkumu, tak mohou tyto faktory značně zapůsobit na způsob života mezi dvěma národně-státními prostory. Tímto tématem se zabývá především Daniel Samek, a proto budu také citovat především jeho.

Hned z počátku mohu říct, že vztahy mezi těmato dvěma státy nikdy nebyly nijak zvlášť špatné nebo dokonce vyhrocené. Lze však říci, že mezi nimi většinu času panovalo spíš jisté nepochopení. Irové nás dlouho vnímali pouze jako komunisty a neznabohy, případně jako husity. Z české strany to ovšem nebylo o nic lepší, když jsme Iry vnímali jako radikální katolíky, kteří jsou pověreční a odmítají antikoncepci a potraty.[4]

Před druhou světovou válkou neexistovaly žádné diplomatické vztahy mezi ČR a Irskem. Začaly až se založením české ambasády v Dublinu roku 1947. Neměly však příliš dlouhého trvání, protože roku 1950 se, tehdy ještě Česko-slovenská, vláda rozhodla tyto vztahy ukončit.[5] Kulturní vztahy, které tyto dvě země mezi sebou měly, se od této chvíle odvíjely především od politického režimu v ČR, jenž byl samozřejmě určován komunistickou stranou. Toto období bylo samozřejmě pro vzájemné vztahy špatné, nedocházelo k žádným výměnám diplomatů, a kvůli tvrdému režimu komunistické strany byl celkově styk se západním světem, kam Irsko také patřilo, silně kontrolován, což zamezovalo větší kulturní výměně. Je jasné, že v tomto období byla jakákoliv migrace z ČSR do Irska velmi složitá. Přesto však nebyly vztahy mezi Irskem a komunistickým Československem přímo

[4] SAMEK, Daniel. *Česko-irské kulturní styky v druhé polovině 20. století*. Praha: Centrum irských studií, Karlova Universita, 2012. str. 31

[5] *Irsko: Základní informace o teritoriu*. BusinessInfo.cz [online], 2014. [cit. 2014-03-21].

nevraživé. Komunisté například podporovali nacionalistické tendence Irů proti Britům, kteří tady mohli být vnímání socialismem jakožto kapitalistické impérium. Irsko se ze své strany zase uvolilo k založení první československé obchodní mise v Dublinu, která měla zprostředkovávat výměnu československého průmyslového zboží za irské suroviny.[6] Co se týče kulturní výměny, je důležité zmínit společnost The Irish-Czech Sociaty, která byla v Dublinu založena nejdříve se záměrem zlepšit podnikatelskou a obchodní činnost mezi těmito dvěma státy, ale posléze se i zasloužila o kulturní akce. Takže období po druhé světové válce nebylo, co se týče otázky vztahů, tolik špatné. A jak uvedl Daniel Samek ve své publikaci, tak „politické změny v Československu na jaře 1968 přinesly celkové oživení občanské společnosti a dosud opatrní a apatičtí lidé se s důvěrou v možnost reformování komunistického systému vrhli na rozvíjení zahraničních styků.“[7]

Avšak rok 1969 přinesl změnu nejen u nás, ale také v oblasti těchto styků. Byla obnovena cenzura a cestování do zahraničí bylo opět přísně kontrolováno, takže se i zahraniční vztahy směrem na západ značně omezily. Ať byla doposud jakákoliv kulturní výměna mezi Irskem a ČSR, tak po tomto roce se rozhodně snížila. Jen již zmíněná obchodní mise byla dále udržována v provozu, jelikož byla stále prospěšná zřejmě oběma stranám. Některé české osobnosti žijící v Irsku se projevovaly jistým vystupováním proti komunistickému režimu v ČSR a místy dokonce dostávali i irskou podporu, což samozřejmě vedlo ke zhoršení vztahů.

Diplomatické vztahy zůstávaly stejné až do prosince 1975, kdy zástupci OSN z obou zemí uzavřeli společnou dohodu o zřízení velvyslanectví v obou zemích s doložkou o tom, že ani jedna strana nesměla zřídit diplomatické zastoupení až do roku 1979.[8] Až po podepsání Charty 77 se začaly otevírat pomyslná okna do ČSR, skrze která bylo možné pro irskou stranu nahlédnout k nám. To pak vedlo k větší intenzitě kontaktů hlavně s českými disidenty a konce 80. let už se i značně zvýšila prostupnost hranic. To podpořilo, do této doby režimem hodně utlumený, zájem Irů

---

[6] SAMEK, Daniel. *Česko-irské kulturní styky v druhé polovině 20. století*. Praha: Centrum irských studií, Karlova Universita, 2012. str. 15

[7] Tamtéž, str. 17

[8] *Diplomatic Relations*. Embassy of the Czech Republic in Dublin [online], 2012. [cit. 2014-03-21].

o českou kulturu a naopak bylo více možností, jak mohli Češi rozvíjet svůj zájem o tu irskou.

Až s pádem komunistického režimu se opravdu otevřely možnosti pro kulturní výměnu mezi těmito dvěma státy. Diplomatické vztahy mezi Českou republikou a Irskem byly oficiálně zavedeny 1. ledna roku 1993. Velvyslanectví České republiky, které vzniklo z výše zmiňované československé obchodní mise, započalo své aktivity v březnu roku 1995.[9]

V současnosti jsou kulturní a diplomatické vztahy mezi Irskou republikou a ČR naprosto běžnou záležitostí a podle Samka se „po roce 2000 česko-irské aktivity zmnožují natolik, že se dostávají na úroveň běžných kulturních styků mezi dvěma evropskými zeměmi a jsou tak nadále pro bezpočet událostí téměř nesledovatelné.“[10]

Nedá se říct, že by byl přímo patrný nějaký vzájemný kulturní vliv mezi těmato dvěma národně-státními prostory, ale velká spousta Irů ví dobře, kde leží ČR a vědí, že už dávno nejsme Československo. Spousta z nich také byla alespoň jednou v Praze. A Češi, co žijí v Dublinu, zase mají ke svému životu prostředí, které k nim není nijak zvlášť nepřátelské a dovoluje jim si utvářet vlastní zázemí, třeba v podobě česky zaměřených restauračních zařízení, koncertů, nebo různých spolků, kterých sice není mnoho, ale přesto jim ze strany irské nic nebrání v jejich existenci.

[9] *Diplomatic Relations*. Embassy of the Czech Republic in Dublin [online], 2012. [cit. 2014-03-21].

[10] SAMEK, Daniel. *Česko-irské kulturní styky v druhé polovině 20. století*. Praha: Centrum irských studií, Karlova Universita, 2012. str. 32

2. 2 Transnacionalismus

Pojem transnacionalismu a jeho užívání je věc relativně nová, mladá. Přestože tento fenomén bezesporu existoval již dříve, tak až v posledních přibližně dvaceti letech se jím začala zabývat řada autorů. Dalo by se říct, že se jedná o jakýsi současný trend ve světě migračních teorií. Ale co je to tedy ten transnacionalismus? Zjednodušeně se jedná o teorii, podle níž migranti nemusejí reálně a úplně opustit svou zemi, ale naopak si svým přestěhováním se do jiného státu vytvářejí nový prostor, který se rozkládá, obrazně řečeno, mezi oběma státy zároveň a je realizován sociálními, ekonomickými, politickými a také kulturními vazbami a aktivitami na svou zemi původu. Důležité je ovšem podotknout, že ne každý migrant musí nutně realizovat migraci transnacionální, protože se nejedná o transnacionalismus, pokud nemá jedinec na svou domovinu již vůbec žádné vazby.

V této kapitole se tedy pokusím rozebrat samotný pojem transnacionalismu a transnacionální migrace, jeho vzniku, různým jeho variacím a také současným přístupům k němu, ať už pozitivním, či negativním.

2. 2. 1 Vznik transnacionalismu jako migrační teorie

V osmdesátých letech 20. století se pozornost vědeckých autorit sociálních věd začala obracet především na téma globalizace. A protože je s tématem globalizace úzce spojena právě migrace, tak se v tomto období objevovaly nové teorie týkající se právě migrace. Tehdy také pomalu začal vznikat teoretický koncept transnacionalismu. Sociální vědy se v této době v Evropě začínaly soustředit čím dál, tím víc na vztahy imigrantů se zemí jak hostující, tak také se zemí jejich původu. Díky tomuto přístupu začali zjišťovat, že u imigrantů lze sledovat hned několik různých systémů hodnot, norem a aktivit, které směřovali právě k zemi původu, a byly stále velmi specifické pro život v zahraničí. Zjistilo se tedy, že, především díky větším možnostem pohybu mezi zemí původu a zemí současného pobytu, se život těchto imigrantů jaksi rozprostíral mezi dvěma a více kulturami. A

právě ono vedení života, který přesahuje hranice jediného národnostního systému, odpovídá tomu, o čem bychom mohli mluvit jako o *transnacionalismu*.[11]

Přímé základy transnacionalismu lze pak nalézt v antropologické teorii spjaté s konceptem *transkontinentalismu*. Přímo pojem transnacionalismu byl ale použit až později, kdy jedním z prvních byl Wakeman, který jej použil právě ve významu na dálku propojených sociálních jednotek.[12] V souvislosti s pojmem transnacionalismu vznikalo v tomto období i množství dalších souvisejících pojmů a teorií.

Výzkum transnacionalismu a transnacionální migrace je tedy samozřejmě od svých počátků spjatý především se studiem migrace. Konkrétně se studiem vazeb imigrantů na země původu na různých úrovních. Později byl transnacionální výzkum zároveň využit v kombinaci s revitalizovaným konceptem diaspory. Následně byl přenesen i na studium deteritorializovaných skupinových identit a využit ke studiu etnografie každodenní praxe imigrantů. V roce 1998 vyšla dokonce kniha *Handbook of Methods in Cultural Anthropology*, kde je již jedna z kapitol věnována přímo transnacionálnímu výzkumu.[13]

Jak je patrné z historie vzniku pojmu transnacionalismu, tak je úzce spojen právě s globalizací a modernizací komunikačních a cestovních technologií. Jak uvádí ve své knize věnované transnacionalismu Steven Vertovec; „formy migračního transnacionalismu využívají a zároveň přispívají k dalším procesům kulturní, ekonomické, politické a technologické globalizace.“[14] Pokud by nebylo cestování a komunikace na větší vzdálenosti tolik snadné, jak je dnes, tak by bylo samotnou transnacionální stránku migrace velmi těžké realizovat a tudíž ji i pozorovat. Z toho důvodu je transnacionalismus jako pojem a migrační teorie poměrně mladý, protože ačkoli existoval již dřív, tak až dnes je možné jej opravdu lehce provozovat a je tedy i snadnější jej zkoumat.

---

[11] GIORDANO, Christian. *Paradigms of Migration: From Integration to Transnationalism*. 2010. Str. 19

[12] HENIG, David. *Transnacionalismus*. Antropowebzin [online], 2007. [cit. 2014-03-22].

[13] Tamtéž, [cit. 2014-03-22].

[14] VERTOVEC, Steven. *Transnationalism*. London and New York: Routledge, 2009. str. 15

2. 2. 2 Základní předpoklady transnacionalismu

Ještě než se začnu zabývat současnými teoriemi transnacionalismu, tak považuji za důležité popsat, jaké jsou základní pojmy pojící se s transnacionalismem a s jakými předpoklady se počítá, když je tento fenomén zmiňován. I přesto, že existuje mnoho různých přístupů k této migrační teorii, tak lze vymezit několik základních věcí, které jsou jakýmsi základem pro všechny tyto přístupy.

Transnacionální teorie migrace pracuje především s pojmem *transnacionálního sociálního pole* a *transnacionálních sociálních sítí*. Samozřejmě centrem zájmu jsou pak v tomto případě sami migranti, ačkoli se cílem případného výzkumu mohou stát i jejich příbuzní, které zanechali ve své domovině.

Transnacionální sociální pole vzniká v procesu transnacionální migrace a zaměřuje se na působení transnacionálních vlivů a na formování a vyjadřování sociálních identit přistěhovalců. Vytváří jej sami migranti přeshraničními vztahy a aktivitami. Toto pole se pak rozprostírá napříč dvěma, nebo více, státy a přesahuje tak hranice kulturní, ekonomické i politické. V tomto smyslu také může u jednotlivých migrantů vznikat vícero národních identit. Transnacionální sociální pole, popř. prostor, není stejné pro každého. Jak uvedla Bridget Andersonová ve svém článku *Multiple transnacionalism: Space, the State and Human relations,* tak prostor jedinců disponujících nějakou formou větší moci obsahuje dimenze nedosažitelné z prostoru jedinců bezmocných, a že nehledě na počet transnacionálních identit osvojených jednotlivcem musíme brát v potaz i fyzický prostor, tedy kde se jedinec reálně nachází.[15]

Transnacionální sociální sítě jsou potom tvořeny sociálními vazbami, které migranti mají se svou zemí původu. Migranti jsou považování za jednající subjekty, které aktivně participují na vztazích utvořených nejen s rodinou a příbuznými z domoviny, ale také třeba s ostatními migranty. A jsou to právě tyto sítě vazeb, které udržují proces transnacionální migrace aktivní, protože umožňují vzájemnou podporu, ať sociální, či ekonomickou, mezi participanty těchto sítí. Rozdíl mezi transnacionální sociální sítí a polem pak zdůrazňuje ve své knize Szaló. Ten tvrdí,

[15] ANDERSON, Bridget. *Multiple transnationalism: Space, the State and Human relations*. Princton University, 2001. str. 30

že „transnacionální sociální pole však nejsou na rozdíl od transnacionálních sociálních sítí obvykle konstituována na základě zkušenosti sdílené příslušnosti jejich participantů. Sociálním tmelem dosud pojednávaných transnacionálních sociálních sítí je kromě sdílených zájmů vycházejících z procesů směny a komunikace obvykle smysl pro společnou příslušnost k původnímu domovu.“[16]

Z obou těchto předpokladů transnacionalismu pak vyplývá u migrantů tzv. transnacionální identita. Přesněji řečeno identity, protože jich u jednoho přistěhovalého jedince může často vyvstávat více, což se potom může odvíjet od míry identifikace se společností, do které se jedinec přistěhoval. Transnacionální migranti si mohou osvojit členství v několika různých politických zřízení, v nichž mohou být obyvateli, dočasnými obyvateli, nebo dokonce v nich ani nemusí být přítomni.[17]

Základní předpoklady pro transnacionální migraci se tedy pohybují v těchto rovinách. Na migranty se dnes už nenahlíží jako na pouhé cizince v novém prostředí, do kterého se musejí prostě jen integrovat, protože si dnes spousta z nich i přes integrování se do nové společnosti stále udržuje vztahy se zemí původu. Už nejde jen o rozdíl „my a oni“, „domov a cizina“, ale migranti si utvářejí prostor a identity, které tyto koncepce překračuje.

2. 2. 3 Současné teorie transnacionalismu

V podkapitole o vzniku pojmu transnacionalismu jsem se pokusil nastínit vznik teorie transnacionalismu a to, že začal být oblíbeným především ke konci 20. století. A ačkoli je to vcelku krátká doba, tak již stačilo vzniknout hned několik různých přístupů zabývajících se tímto fenoménem. Existuje tedy spoustu různých způsobů nahlížení na transnacionalismus. Pokusím se zde některé z nich uvést a případně nabídnout i jejich vzájemné srovnání.

---

[16] SZALÓ, Csaba. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. 1. vyd. Brno, 2007. str. 105

[17] PITKÄNEN, P. IÇDUYGU, A. SERT, D. *Migration and Transformation*. New York, London: Springer, 2012. str. 3

Teorie transnacionální migrace si našly své místo jak v sociologii, tak v antropologii, historii a politologii. A ačkoliv by měly mít stejný základ, tak se v mnoha bodech stále rozcházejí vzhledem k velkému počtu vzniklých interpretačních strategií. Jak uvádí Szaló, tak „zásadním tématem sporů bylo například vymezení kritérií participace na transnacionálních sociálních polích.“[18] Jde tedy o snahu určit, za jakých podmínek můžeme reálně mluvit o transnacionalismu, v tomto případě na základě participace na sociálních polích. Pokud bychom třeba na věc nahlíželi z pohledu přístupu ekonomického, tak by za transnacionální migranty mohli být považováni jen ti jedinci, kteří by byli přímo (ekonomicky) závislí na udržovaných vazbách se zemí původu. Z pohledu jiného by pak do této kategorie mohl patřit mnohem větší výběr migrantů, nebo dokonce těch, kteří ani migranty nejsou.

Další způsob, jak na transnacionalismus nahlížet různými způsoby, nabídl Steven Vertovec, který identifikoval šest základních teoretických proudů transnacionálního myšlení. Vzhledem k tomu, že jsou tyto kategorie proudů velice výstižné, tak se tady vyjádřím ke každé z nich.

Prvním proudem je sociální morfologie, což je proud, který se zaměřuje na sociální formace překračující hranice států. Tento proud získává asi nejvíce pozornosti mezi sociology a antropology. Právě v centru zkoumání těchto transnacionálních sociálních formací struktury, nebo systémy, vztahů nejlépe popsatelných jako sítě.[19] Tyto vztahy jsou pak velice důležité, protože v podstatě jejich existence poukazuje na samotnou transnacionalitu jedince.

Další proud se zaměřuje na vědomí, kdy transnacionální migranti (transmigranti) žijí zvláštním životem mezi dvěma prostory, žijí „tady i tam“. Takový život vyvolává v transmigrantech otázky o jejich vlastní situovanosti. Je to „vědomí multilokality stimulující touhu spojit sebe s druhými, tady i tam, kteří sdílejí stejné ‘cesty‘ a ‘kořeny‘“.[20]

---

[18] SZALÓ, Csaba. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. 1. vyd. Brno, 2007. str. 9

[19] VERTOVEC, Steven. *Transnationalism*. London and New York: Routledge, 2009. str. 4

[20] HENIG, David. *Transnacionalismus*. Antropowebzin [online], 2007. [cit. 2014-03-23].

Třetí z proudů patří kulturní reprodukci. Jak je patrné z názvu, tak se v tomto proudu badatelé zabývají tím, jak se napříč dvěma státy reprodukují kulturní vzorce. Zřejmě v tomto směru dochází často k utváření nových, v jistém smyslu hybridních, kulturních identit. Může se tedy jednat o jakési promíchání jistých prvků ze dvou odlišných kultur vedoucí ke vzniku kultury nové.

Avenue kapitálu je pak téma proudu čtvrtého, v rámci kterého se zkoumá, jak transmigranti nakládají s kapitály získanými v rámci národně-státních prostorů, mezi kterými se pohybují. Tento přístup je typický nejen pro ekonomy, ale také pro sociology a geografy. To hlavně z toho důvodu, že se nemusí jednat jen o jednotlivce investující své peníze vydělané v jedné zemi do, například, nemovitostí v zemi druhé. Tyto transfery ekonomického kapitálu mají samozřejmě svůj dopad jak na jednotlivce, tak na celkovou ekonomiku zúčastněných zemí. V tomto směru mohou imigranti dosáhnout svých ekonomických cílů i bez toho aniž by museli projít procesem akulturace.[21] Může se ale také jednat o různé korporace, které takto podporují svou nezávislost. Tito tzv. globální hráči utvářejí novou mocenskou elitu, jejíž zájmy jsou globální, nikoli lokální či národní a kontrolují většinu světové ekonomiky.[22]

Pátý proud je pak zaměřen na úroveň politického angažování participantů transnacionální migrace. Opět jsou zde dvě roviny, které lze popsat jako rovinu individuální, zaměřenou na politické aktivity jednotlivců nebo menších skupin, a na rovinu veřejnou, kam by mohly patřit různé mezinárodní organizace typu Červený kříž, nebo různé agentury Spojených národů. U druhého typu jsou transnacionální dimenze reflektovány jejich schopností zprostředkovat a distribuovat prostředky, vytvářet podporu v politických kampaních a zprostředkovávat útočiště pro aktivity nelegální nebo nebezpečné v domácím kontextu.[23]

---

[21] PORTES, A., HALLER, W. a GUARNIZO, L. E. *Transnational Entrepreneurs: The Emergence and Determinants of an Alternative Form of Immigrant Economic Adaptation*. University of California – Davis, 2001. str. 6

[22] HENIG, David. *Transnacionalismus*. Antropowebzin [online], 2007. [cit. 2014-03-23].

[23] VERTOVEC, Steven. *Transnationalism*. London and New York: Routledge, 2009. str. 10

Poslední proud identifikovaný Vertovcem je soustředěn okolo konstrukce a rekonstrukce místa a lokality. Tento proud pak pojednává o tom, jak transnacionalismus způsobil, především v dnešní době, vytvoření a přetvoření toho, jak lidé vnímají prostor, nebo přesněji sociální pole. Naráží především na to, že čím dál, tím víc lidí má problém se jednoznačně ztotožnit s nějakou určitou lokalitou, popř. sociálním polem. Toto vede k vytváření nových tzv. translokalit.[24]

Takto přístupy k transnacionalismu tedy rozděluje Vertovec. Jeho koncepce je bezpochyby užitečná a postihuje hlavní proudy tohoto fenoménu, z nichž má každý svou váhu a rozhodně je potřeba je brát v potaz všechny, pokud se člověk začne, jako já, zabývat transnacionalismem. Osobně bych se však chtěl teď zaměřit především na antropologickou verzi pojetí transnacionalismu a transnacionální migrace.

Zrovna antropologie je totiž pro toto téma jako stvořená a rozhodně se zasadila o tvorbu základů teoretických konceptů transnacionalismu. „Diskurz transnacionalismu“, jak uvádí Szaló, „se konstituoval souběžně s tím, jak se antropologie otevírala novým teoretickým rámcům a interpretačním strategiím. Důležitý faktor při adaptaci těchto nových teoretických rámců přitom tvořilo téma legitimní angažovanosti antropologů, které se artikulovalo v diskursu kritické antropologie.“[25] Takže, jednodušeji řečeno, to byla právě kritická sebereflexe antropologů, která napomohla vzniku teoretických konceptů transnacionalismu. Kvůli této sebereflexi začali antropologové hledat nové způsoby zkoumání a začali užívat etnografický výzkum zaměřující se na zkoumání více míst a proměny sociálního pole, šlo o tzv. antropologii pohybu. Jedním z předmětů zájmu bylo cirkulace věcí mezi jednotlivými sociálními a kulturními prostředími s odlišnými řády hodnot. Pojímání migrace jako pohyb lidí je pak propojeno s touto cirkulací věcí nebo i představ, které právě zprostředkovávají onen vztah migrantů k jejich domovině.[26]

---

[24] VERTOVEC, Steven. *Transnationalism*. London and New York: Routledge, 2009. str. 12

[25] SZALÓ, Csaba. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. 1. vyd. Brno, 2007. str. 103

[26] Tamtéž, str. 102

Poněkud obecněji řečeno dnes antropologie zaměřená na transnacionalismus studuje formy vazeb, které má migrant na svou zemi původu a ptá se, které z daných vazeb jsou pro migranta v každodenním životě důležité. V tomto rámci studuje i to, jak se tento způsob života projevuje na jednání nebo systémech představ těchto migrantů. Dříve byli migranti studováni jako jedinci vyvrhnutí do homogenního prostředí ze svého místa původu. Právě antropologický přístup poukázal na to, že tito migranti žijí a zúčastňují se několika různých sociálních sítí současně. Byl to například americký antropolog Roger Rouse, kdo zdůrazňoval posun od mnohonárodnostních procesů akumulace kapitálu k rostoucí dominanci procesů organizovaných společně s transnacionálními vazbami.[27]

Důležité je určitě zmínit i to, co je pro antropologii asi nejtypičtější; antropologický výzkum. Ten je totiž v případě transnacionalismu specifický. Správně by měl takový antropologický výzkum probíhat na celkových přeshraničních vazbách migrantů. Jak jsem již zmiňoval, tak to je velká změna oproti jiným dřívějším přístupům, které často toto propojení opomíjeli. Základní výzkumnou jednotkou antropologicky orientovaného výzkumu jsou malé sociální jednotky, které mohou být relativně malé co do svého počtu, např. transnacionální rodiny a širší příbuzenské skupiny. Svým významem ale tyto jednotky hrají klíčovou úlohu v každodenním životě transnacionálních migrantů[28]. A ačkoli existovali i jiné přístupy zahrnující do svého zkoumání transnacionální rodiny, tak se většinou zaměřovaly na ekonomickou stránku těchto vztahů.

Antropologický přístup k transnacionalismu je mi, jakožto studentovi oboru antropologie, rozhodně nejbližší a také je to hlavní hledisko, ze kterého jsem na problematiku mého výzkumu nahlížel. Přesto však zastávám názor, že pro opravdové pochopení tohoto fenoménu je potřeba na něj nahlížet i skrze přístupy ostatní. Nakonec je to přece jen onen holistický přístup, který je antropologii tolik vlastní.

---

[27] GRILLO, R. D. *Transnational Migration and Multiculturalism in Europe*. Brighton: University of Sussex, 2001. str. 9

[28] HENIG, David. *Transnacionalismus*. Antropowebzin [online], 2007. [cit. 2014-03-23].

Nakonec je ještě jeden přístup, kterému bych se chtěl věnovat v teoretické části této práce. Je to pohled, kterému se ve své práci *Metodologický nacionalismus a pohled za jeho hranice: Budování národního státu, migrace a společenské vědy* věnují Andreas Wimmer a Nina Glick Schiller. Metodologický nacionalismus je velmi zajímavý koncept, který je chápán jako předpoklad, že národ, stát, nebo společnost, jsou přirozené sociální a politické formy moderního světa. Rozhodl jsem se jej zmínit, protože podle těchto dvou autorů významně ovlivnil výzkum migrace, tedy i vnímání transnacionální migrace. Transnacionalismus je v tomto pojetí vnímán jako konstanta moderního života, kterou ale metodologický nacionalismus před světem skrývá. Jinými slovy je metodologický nacionalismus jakýmsi zlým zaslepením, které nám brání nahlížet do transnacionální migrace objektivně. Ale zároveň je právě transnacionalismus ono východisko, jak se můžeme z pout metodologického nacionalismu vymanit. Například na antropologii měl nepříjemný dopad, protože „antropologové často předpokládali, že jimi zkoumané kultury byly jednotné, organicky zasazené do konkrétních teritorií a v nich ukotvené, a reprodukovali tak obraz sociálního světa vlastní nacionalistickému myšlení, v němž je tento rozdělen na pevně ohraničené, kulturně specifické jednotky.“[29] To se také projevovalo třeba i tím, že při zkoumání různých etnických skupin měli tendenci jim přisuzovat kulturní odlišnost od zbytku společnosti a tím je ohraničovali a podporovali zmíněný koncept metodologického nacionalismu.

I přesto, že se podařilo pokročit kupředu v otázce zbavení se vlivu metodologického nacionalismu, tak se nám jej stále nepodařilo zcela zbavit a „nadále usilujeme o porozumění tomu, jak naše umístění v mřížce národních států a omezení, která z něj vyplívají pro naši vědeckou perspektivu, formují a deformují náš pohled.“[30] Považoval jsem za užitečné se o této problematice zmínit, protože jsem si jistý, že ani já se v mém výzkumu nevyhnu občasným projevům jisté krátkozrakosti a neschopnosti dohlédnout za metodologický nacionalismus. Přesto jej však budu mít na paměti.

---

[29] SCHILLER, N. G. a WIMMER, A. *Metodologický nacionalismus a pohled za jeho hranice: Budování národního státu, migrace a společenské vědy*. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2009. str. 16

[30] Tamtéž, str. 34

2. 3 Shrnutí

V této teoretické části jsem uvedl témata, která jsou podle mne důležitými předpoklady pro výzkum, transnacionalismu. Je důležité znát alespoň částečně podmínky, v nichž se migranti pohybují, což je důvod mého úvodu do Irska a česko-irských kulturních vztahů. Pak také bylo potřeba vymezit samotný pojem transnacionalismu, jelikož se jím budu ve svém výzkumu zabývat. Jednotlivé přístupy k teorii transnacionální migrace pak pomůžou určit, čím bych se pak ve svém výzkumu měl zabývat a případně, což byl také záměr poslední části, čemu se vyvarovat.

III. Praktická část

3. 1 Metodologie výzkumu

Metodologii výzkumu jsem sepsal na základě vlastních zkušeností získaných v průběhu na toto téma zaměřených seminářů. A také dodatečným studiem odborných publikací jako je kniha *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace* Jana Hendla. V textu jsem se ovšem rozhodl zdroje necitovat a budou uvedeny až na konci práce.

3. 1. 1 Výzkumné téma

V teoretické části této práce jsem se již vyjádřil k tématu transnacionalismu a jeho různým pojetím, protože pochopení tohoto pojmu je samozřejmě zásadní pro výzkum, který jsem v rámci tohoto tématu prováděl. Jak jsem již zmínil, tak se jedná o téma vcelku mladé a oblíbené především mezi vědci, kteří se zabývají migrací a multikulturou. Oba tyto vědní obory mají k antropologii blízko, a přesto není téma transnacionalismu tolik používáno v antropologických kruzích. Tedy alespoň ne ve větším měřítku a s konkrétnějším užíváním pojmu. Transnacionalismus totiž pravděpodobně funguje, i když si ho nemusíme uvědomovat. Proto jsem se ho také rozhodl uchopit a trochu prozkoumat očima více antropologickýma. Tak jsem si vybral Irsko, jako zemi s bohatou migrační historií, a místo, kde budu schopný nalézt české narátory, jelikož jich pár osobně znám.

Téma transnacionalismu je možná mladé, ale už se k němu stihlo vyjádřit nemálo autorů. Mezi nimi je například mnou citovaný Csaba Szaló nebo Stephen Castles. Samozřejmě téma české migrace a vývoje kulturních vztahů Čechů s Irskem bylo již také mnohokrát probádáno, což ukazuje například velmi zajímavá publikace Daniela Samka, v této práci také citována. Ale zřejmě doposud nebyla tyto témata probádána v kontextu transnacionalismu. Alespoň ne přímo a ve větším měřítku. Bohužel ani mě neumožňují mé zdroje a možnosti zatím prozkoumat Čechy na celém území Irska. Proto jsem výběr zúžil na Irské hlavní město Dublin v naději, že tam případných narátorů naleznu nejvíce.

3. 1. 2 Cíl výzkumu

Hlavním cílem práce je tedy popsat Čechy utvořené transnacionální vazby mezi Českou republikou a Irskem. Tedy to, co je typické pro transnacionální vazby českých migrantů v Dublinu.

Dílčím cílem je tedy popsání jednotlivých zkušeností a postojů Čechů, kteří mají své vlastní zkušenosti s pobytem v Dublinu. Tedy těch, kteří v Dublinu stále žijí, ale také těch, co se již navrátili.

Chci tedy popsat míru komunikace s domovinou, působení odloučení na vazby utvořené v ČR, působení původu na utváření vazeb v Irsku, nebo také přenos kulturních zvyklostí. Neboli zjistit, co by mohlo být pro tyto transnacionální vazby Čechů charakteristické.

Z praktického hlediska je cíl práce především intelektuální, protože by měl čtenáři pomoct nahlédnout na „transnacionální chování" Čechů v Dublinu a na to, jak Češi celkově přistupují k životu mezi dvěma národně-státními prostory.

Výsledky výzkumu by ale mohly mít i trochu praktičtější význam. Například o jeho výsledky vyjádřila možný zájem Česká ambasáda v Dublinu, protože by mohly pracovníkům ambasády pomoci objasnit postoje samotných Čechů a dát jim větší možnost se přizpůsobit ve svém jednání jejich potřebám.

Práce má ovšem také trochu osobní význam i pro mne samotného, jelikož jsem Irsko již několikrát navštívil a mám ho ve velké oblibě. Samozřejmě jsem ho ale poznával vždy prostřednictvím Čechů, kteří tam žijí, a tak mne samotného zajímá, jak vůbec takové žití mezi Irskem a Českou republikou sami vnímají.

3. 1. 3 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky, které si v rámci tohoto výzkumu pokládám, dělím na hlavní otázku:

- Co je charakteristické pro transnacionální vazby mezi Českou republikou a Irskem utvořené/neutvořené českými migranty žijícími v Irském Dublinu?

a rozšiřující podotázky:

- Jakým způsobem ovlivňuje fakt, jestli mají nebo nemají v ČR rodinu, jejich komunikaci s domovinou?
- Pohybují se v Irsku spíš ve společnosti krajanů nebo Irů? Jak to ovlivňuje jejich začlenění do irské společnosti?
- K jak velkému přenosu kapitálu (kulturního, ekonomického, sociálního,…) dochází mezi oběma národně-státními prostory?
- Identifikují se jak s českou, tak s irskou národní identitou? V jaké míře?

Jedná se o obecné otázky, na které se můj výzkum zaměřuje a od kterých se pak odvíjejí otázky pokládané v rozhovorech s narátory.

3. 1. 4 Motivace k výzkumu

Pro započetí tohoto výzkumu mám hned několik důvodů. Některé jsou i čistě sentimentální, jakožto fakt, že mám k Irsku osobní vztah a rád jej navštěvuji. Hlavní důvod je ovšem to, že osobně znám pár z českých imigrantů přímo v Irsku. Mám tedy v Irsku jisté zázemí, což je dobrý předpoklad pro výzkum. Očekávám tedy, že zjistím, co je pro nás Čechy typické, když dojde na život mezi domovinou a jinou zemí. Což je také tím, co zajímá mě osobně. Velkou roli také hrál můj zájem o prostředky, které užívají Češi pro adaptaci na Irskou společnost a její fungování. Konkrétně tedy různé spolky, místa setkávání a akce.

3. 1. 5 Výzkumný design

Pro tento výzkum se nejlépe hodí zakotvená teorie. Pro výzkumu bude tedy asi nejlepší otevřené kódování, možná částečně v kombinaci s axiálním. Mám totiž jasnou představu o tom, do jakých oblastí hodlám v rámci výzkumu zabřednout a chystám se vyzkoumaná data analyzovat na vztazích mezi nimi, jako je třeba důvod migrace, a jeho vliv na transnacionální vazby. Budu se tedy hodně držet těchto os, které by měly vzájemně propojovat jednotlivá zjištění. Kategorie pak budu rozvíjet na základě samotných dat, získaných z rozhovorů pomocí analýzy metodou otevřeného kódování.

3. 1. 6 Výzkumný vzorek

Mnou zvolený výzkumný vzorek se možná bude zdát příliš široký nebo nekonkrétní, ale vzhledem k dnes již nižšímu počtu Čechů, žijících v Dublinu, jsem si nemohl dovolit příliš vybírat. Jako výzkumný vzorek jsem si tedy zvolil muže a ženy starší 18 let a mladší 60 let, kteří žijí, popř. žili, v Dublinu alespoň po dobu jednoho roku. Podmínkou je samozřejmě také to, aby pocházeli z České republiky.

Do vzorku je určitě potřeba zahrnout jak muže, tak ženy, protože i když vnímám existenci genderových rozdílů, tak si nemyslím, že jsou pro tento výzkum tolik podstatné. Ale samozřejmě jim jistý význam přikládám a při analýze rozhovorů je budu brát v potaz.

Co se týče určeného věku, tak jsem rozhodl ze vzorku vynechat osoby mladší 18 let, jelikož si myslím, že by zkoumání postojů dětí a mladistvých v této problematice vydalo na samostatný výzkum. Horní hranici jsem pak stanovil na 60 let z podobných důvodů, ale především kvůli zúžení vzorku.

Tohle jsou limity, které jsem si stanovil, ale v reálu se výběr řídil především dostupností a ochotou jednotlivých narátorů. A odvíjel se také od toho, jestli sami narátoři měli možnost mě odkázat na někoho dalšího.

3. 1. 7 Metody výzkumu

Jedná se o výzkum kvalitativní, a jako hlavní metodu sběru dat jsem zvolil polostrukturované rozhovory. Tato metoda je podle mne nejlepší pro takovýto typ výzkumu, protože mi dovoluje být flexibilní při vedení rozhovorů, ale zároveň udržuje rozhovor v rámci potřebných okruhů. Vzhledem k tomu, že mne zajímají především osobní zkušenosti a postoje jednotlivců, tak je tato metoda ideální, protože se můžu na cokoli doptat a reflektovat i chování a reakce narátorů při rozhovorech.

Zvažoval jsem také metodu „focus group“ pro případ, že bych měl příležitost se setkat s větší skupinou Čechů naráz. K tomu ale nakonec bohužel nedošlo, a tak nebyla tato metoda využita. Ale jako jakousi „podpůrnou metodu“ jsem používal i trochu pozorování, a to především v situacích, kdy jsem navštěvoval restaurační zařízení zařízené v „českém duchu“.

3. 1. 8 Kódování a kategorizace

Jak jsem již uvedl, tak pro tento výzkum jsem zvolil metodu otevřeného kódování. To znamená, že jsem každý rozhovor pečlivě přepsal a následně pročetl. Díky této metodě jsem byl schopný z rozhovorů vytáhnout data poskytnutá narátory přímo, ale také nepřímo. Tato metoda totiž umožňuje tzv. čtení mezi řády, protože výzkumník je schopný z rozhovoru vytáhnout i to, co není na první pohled zřejmé. Jednotlivá data jsem tedy shrnul vždy do kódů – slov, nebo krátkých frází, které tyto data reprezentovaly. Pak jsem kódy ze všech rozhovorů porovnal, abych zjistil, které se objevují nejčastěji a jaké jsou mezi nimi možné vztahy. Takto vzniklé kódy pak lze zařadit do různých kategorií, který jsem si sám utvořil na základě zjištěných kódů. Tyto kategorie se pak více, či méně, kryjí s určenými výzkumnými otázkami, resp. s nimi souvisí.

Z mnou vypsaných kódů, a také dodatečných poznámek k jednotlivým rozhovorům, jsem vytvořil pět kategorií. Pod každou kategorii se řadí určité kódy a další zjištění, které ji charakterizují. Tyto kategorie jsou:

Migrace a integrace

Tahle kategorie zastává spíše vedlejší význam. Přesto ji chci uvést, protože může poukázat na to, jak moc by mohly důvody pro migraci a míra integrace Čechů v irské společnosti ovlivnit jejich transnacionální vazby. Velmi často se totiž v rozhovorech projevovalo působení času. Tím myslím, že po určité době, kdy respondenti žili v Dublinu, se jim měnily jejich původní plány, snižoval se kontakt s domovem, atd. Jedním z největších témat, které do této kategorie zařazuji, je jazyk.

Hlavní kódy: *změna (plánu) s časem, jazyk, začlenění se*

Dva národně-státní prostory

Tato kategorie vyplynula především z toho, že lidé žijící mezi dvěma státy se pochopitelně střídavě setkávají s kulturou v jednom, a následně s kulturou v druhém, státě. Proto také často dochází ke srovnávacím a hodnotícím tendencím.

To, jak narátoři sami vnímají jeden a druhý národně-státní prostor může mít velký vliv na jejich sítě vztahů.

Hlavní kódy: *Irové pozitivně, Češi (ČR) negativně*

Cirkulace – věci, představy a kapitál

Pod touto kategorií se skrývá nejen přenos finanční, ale také přenos různých tradic, životních postojů, věcí, atd. K němu totiž určitě dochází, někdy ve větší, někdy v menší, míře, u každého, kdo žije v rámci transnacionalismu. Velká spousta věcí, které se týkají transnacionální migrace, ale nejen jí, se například točí kolem peněz. Ty jsou totiž často samotnou příčinou, a nakonec i důsledkem, migrace.

Hlavní kódy: *peníze, shánění (českých) potravin, tradice z ČR*

Transnacionální sociální sítě a pole

Tahle kategorie se v podstatě napsala sama už samotným tématem celého výzkumu. Propojení s domovem je samozřejmě klíčovým elementem transnacionalismu. Ať už jde o propojení v rámci komunikace, nebo prostého zájmu o dění v domovině.

Hlavní kódy: *cesta do ČR, kontakt s ČR, zájem o ČR*

Transnacionální identita

V této kategorii se kódy zaměřují směrem k osobním pocitům respondentům ve smyslu identifikace se s irskou a českou kulturou. Někteří mohou tvrdit, že si připadají jako Irové, jiní zase, že jim to není nijak blízké. Míra identifikace se může také projevit ve vnímání tradic nebo také tím, co považují za svůj opravdový domov.

Hlavní kódy: *domov ČR/Irsko, Irové jako „oni“*

3. 1. 9 Průběh rozhovorů

Každý rozhovor jsem vedl sám na základě předem připravených otázek, které ovšem fungovaly spíše jako opěrné body udržující rozhovor v potřebných oblastech. Rozhovory jsem nahrával na diktafon se souhlasem narátorů. Dva rozhovory byly pak provedeny přes počítačovou aplikace Skype a nahrány pomocí nahrávacího programu, opět se souhlasem narátorů.

Úmyslně jsem mezi těchto šest rozhovorů nezapočítal rozhovor se zástupcem velvyslance Petrem Kuberou, který jsem provedl přímo na české ambasádě v Dublinu, protože tento rozhovor nebyl bohužel nijak zaznamenán. Určitě byl ale také přínosem, alespoň částečným, pro můj výzkum. Proto se k němu posléze krátce také vyjádřím.

Do výzkumu jsem zahrnul rozhovory s šesti narátory. Tři z těchto rozhovorů jsem provedl přímo v Irsku, dva přes internet pomocí výše zmíněné aplikace a jeden zpět v ČR s Čechem, který se již z Irska vrátil. Pro každý rozhovor jsem pak použil jako osnovu tento seznam otázek, rozdělený na jednotlivé oblasti, na které jsem se chtěl zaměřit:

1. Migrace
    a. *Jaké byly vaše důvody pro emigraci z ČR?*
        i. *Proč sem do Irska, do Dublinu?*
    b. *Jak dlouho již žijete v Dublinu?*
    c. *Jak vidíte svůj pobyt do budoucna? Je jen dočasný nebo se zde hodláte usadit?*
    d. *Držíte se stále svého původního plánu, nebo se nějak s časem změnil?*

2. Integrace
    a. *Jak těžké pro vás bylo se zapojit do nového prostředí?*
        i. *Ovládal/a jste angličtinu nebo dokonce irštinu, když jste sem přicestoval/a?*
    b. *Znal jste někoho v Irsku nebo jste sem jel „naslepo“?*
        i. *Pokud znal, tak šlo o Ira nebo Čecha?*
    c. *Kde se cítíte být více doma?*

3. Propojení dvou prostorů
    a. *Máte v ČR nějakou rodinu, přátele, …? Udržujete s nimi kontakt?*
        i. *Jakým způsobem?*
    b. *Jak často jezdíte zpět do ČR?*
    c. *Využíváte peníze, které tady vyděláte, nějakým způsobem i zpět v ČR? Investujete je do nějaké nemovitosti, podniku, rodiny, atd.?*
    d. *Objevili jste tady v Irsku něco, co vás natolik zaujalo, že byste to chtěli převést i do ČR? (společenské zvyklosti, tradice, ekonomické strategie, sociální, politické,…)*
        i. *A naopak, je něco co vám z ČR natolik chybí, že byste to chtěli případně zavést i tady?*

4. Kulturní život
    a. *Znáte tady v Dublinu nějaké Čechy? Pokud ano, tak jak často se s nimi vídáte?*
    b. *Trávíte více svého volného času s Čechy nebo s Iry?*

c. *Víte o nějakých aktivitách (spolky, akce, srazy, …) určené přímo pro Čechy (a Slováky) tady v Dublinu? Účastníte se jich?*
    i. *Neví – Chtěli byste se takových akcí účastnit?*
d. *Udržujete nějaké tradice typické pro ČR?*
    i. *Máte pocit, že by se vám nějak změnily nebo omezily po příchodu do Irska?*
e. *Ovlivnil příchod do Irska nějak vaše náboženské vnímání? Jste věřící (více, méně,…)?*
f. *Setkali jste se s nějakou formou diskriminace nebo pocitu vyčlenění?*

V průběhu každého rozhovoru pak vznikaly otázky nové, ale k těm se vyjádřím až u rozboru jednotlivých rozhovorů.

3. 1. 10 Okolnosti rozhovorů

Pro získání narátorů jsem provedl několik kroků, některé byly více, některé méně, účinné. Nejprve jsem se přihlásil k různým internetovým sdružením a skupinám, týkajících se Čechů, a většinou zároveň i Slováků, žijících v Irsku, kde jsem na různých chatech a inzerčních sekcích vyvěšoval svou žádost o nějaké ochotné jedince, kteří by si se mnou popovídali. Bohužel se mi nedostalo žádné odpovědi. Také jsem psal emaily lidem, kteří tyto stránky zakládali nebo na nich měli aktivní účast. Ani v tomto případě jsem však nedostal odpověď. Pak jsem také psal email přímo na české velvyslanectví, ten ovšem také zůstal zpočátku nezodpovězen.

Mým nejlepším zdrojem byli pak známí, u kterých jsem měl v době výzkumu v Irsku přebývat. Ti sami byly vhodnými a ochotnými narátory a dokonce mi i dali kontakty na jiné potencionální narátory, a také na již zmiňovaného pana Kuberu z ambasády. Ten na můj email naštěstí odpověděl a byl ochotný se setkat.

Na další narátory jsem byl pak odkázán lidmi, se kterými jsem vedl rozhovory, ale jednalo se hodně o štěstí, protože málokdo z nich znal v Dublinu nějaké další Čechy. Většinou, k čemuž se později také vyjádřím, znali spíše Slováky.

Rozhovor na ambasádě

Tento rozhovor byl založen na předem domluvené schůzce s panem Kuberou, zástupcem českého velvyslance v Dublinu. Ten mne 25. září přijal přímo v budově ambasády se zájmem o můj výzkum. Jakožto narátora jsem jej bohužel použít

nemohl, protože v Irsku operoval teprve krátkou dobu. Přesto mi podal pár užitečných informací.

Například mi prozradil, že přesný počet Čechů, žijících v Irsku je dosti špatně určitelný, ale v době rozhovoru (září 2013) byl odhadován asi na 12 000, což je značně méně, než dříve. Také jsem se dozvěděl, že mnohem více tam žije momentálně Slováků, a především Poláků, a že hodně migrantů ze střední Evropy v Irsku využívá výhodného sociálního systému, ačkoli se to týká především Poláků.

3. 2 Analýza rozhovorů

3. 2. 1 Respondenti

1. Rozhovor - Josef

Josef je 38 letý tvůrce internetových stránek. V Irsku žije 8 let a bydlí se svojí přítelkyní, Slovenkou. Čerstvě má malé dítě. Byl první, s kým jsem rozhovor provedl a seznámil jsem se s ním tak, že přišel na návštěvu ke své sestře, v jejímž domě jsem přebýval. Josef byl velice ochotný a hned jsme se dohodli na tykání. Rozhovor probíhal v kuchyni domu, kde jsem přebýval v době pobytu v Dublinu a účastnili jsme se jej pouze my dva.

Z Josefa čišela jakási sebejistota. To bylo užitečné, protože neměl problém s odpovídáním na žádné otázky, nahráváním a ani se zveřejněním jeho celého jména (pro výzkum jsem se ale nakonec rozhodl neuvádět celá jména nikoho z respondentů).

Jakožto většina z mých respondentů, odjel do Irska za prací a penězi. Zrovna pro Irsko se rozhodl kvůli angličtině, kterou alespoň částečně znal, a hlavně kvůli zázemí, které mu tam tvořila jeho sestra. Z celého rozhovoru je jasné jeho značně „pro-irský“ přístup. Evidentně se mu v Irsku, resp. v Dublinu, líbí a zdá se, že jej preferuje oproti ČR. Přesto však stále, pravděpodobně aniž by si to uvědomoval, vždy mluví o ČR jako o „domově“.

2. Rozhovor – Michaela

Michaele je 32 let a momentálně je nezaměstnaná, protože si dodělává v Dublinu školu a zároveň hledá zaměstnání. Bydlí se svým slovenským přítelem, bratrem a dalšími Slováky. Jako všichni narátoři má v ČR rodinu, ale důvodem pro odjezd nebyly tentokrát peníze, ale pouze následovala svého tehdejšího přítele a, jak později uvedla, také pravděpodobně utíkala od nepříjemné rodinné situace doma v ČR. Důvody proč její tehdejší přítel chtěl jet do Irska byly ale opět peníze a také to, že tam měl nějaké známé.

O Michaele jsem se dozvěděl spíše náhodou, protože jsem dostal tip, že v domě blízko toho, kde jsem přebýval, možná bydlí nějací Češi. Je zřejmě velmi citlivá, a proto také ze mě byla zpočátku nervózní, ale přesto byla vstřícná a v průběhu rozhovoru jsme si začali tykat. Rozhovor probíhal v klidu, Michaela sice nebyla příliš výřečná, ale nakonec mi pověděla spoustu zajímavých věcí. Souhlasila sice s nahráváním, ale moc se jí nelíbila představa, že bych ji jmenoval.

U Michaely bylo evidentní, že se jí po domově celkem stýská. Přesto však nijak neprojevuje o svou domovinu větší zájem a trvalý návrat, ač by jej chtěla v budoucnu realizovat, neplánuje. Zřejmě hlavně z kariérních důvodů.

3. Rozhovor – Lenka

Tato narátorka je původem z Prahy, má 35 let a většinu času pracuje jako chůva, ačkoli je momentálně nezaměstnaná, protože byla na mateřské dovolené a ještě se jí nepodařilo najít práci. V Irsku žije již 6 a půl roku. Momentálně bydlí v bytě poblíž centra Dublinu se svým slovenským přítelem a malým synem Patrikem. Vždy si prý přála odcestovat a Irsko se zdálo být jako nenáročná volba, hlavně kvůli relativně malé vzdálenosti od ČR. Byly v tom ovšem i peníze, resp. práce, protože chtěla původně do Anglie, kde by ale byla příliš mladá na to, aby ji zaměstnali jako chůvu.

O Lence jsem se dozvěděl od jiných narátorů a telefonicky si domluvil schůzku. Rozhovor probíhal u Lenky v bytě a byly u něj přítomni i její přítel a má přítelkyně. Ani jeden se však rozhovoru neúčastnil.

Její plán do budoucna zahrnuje návrat do ČR, dokonce se dívají po bytě v Praze. Má také zřejmě velmi pevné vztahy s přáteli a rodinou v ČR, přesto však má vůči své domovině jisté výhrady a, především z finančních důvodů, prozatím hodlají v Irsku zůstat.

4. Rozhovor – Jaroslav

Tento respondent je mezi ostatními unikátní v tom, že již v Dublinu nežije a asi 7 let už je zpět v ČR. Jaroslavovi je 39 let a pracuje jako prodavač v obchodě ve Zlíně, kde také bydlí se svou přítelkyní, se kterou byl také v Irsku, a malým synem. Do Irska jel v roce 2005 za výdělkem, ale nakonec zůstal jen asi rok a půl, protože se musel vrátit z rodinných důvodů. Irsko si ale také vybral kvůli tamější přírodě, která ho vždy lákala.

Na Jaroslava mne opět odkázal jeden z ostatních respondentů a rozhovor se odehrával v ČR, ve Zlíně u narátora doma. Rozhovor byl rozhodně zajímavý a Jaroslav sdílný. Ale bylo evidentní, že mu z Irska utkvěla v paměti především příroda, protože se k ní často rozhovor stáčel. Přesto byly především zajímavé jeho zkušenosti z práce na českém velvyslanectví v Dublinu a také z bydlení v problémovější části Dublinu.

Do Irska by se i s přítelkyní rozhodně rád vrátil, jenže z rodinných důvodů to není ideální a asi by to ani nebylo na delší období. V době pobytu v Irsku měl o ČR relativně aktivní zájem, což bylo ale pravděpodobně způsobeno právě jeho prací na ambasádě. K ČR a Čechům měl ovšem jisté výhrady, jako většina mých respondentů, především z pohledu povahy a politického systému. Hodně také zdůrazňoval rozdíl mezi Dublinem a západem Irska.

5. Rozhovor – Romana

Romana je podstatným článkem mého výzkumu, protože právě ona s jejím přítelem, Čechem, mi poskytla v Irsku zázemí a dala mi tip na některé další respondenty. Romaně je 35 let a v Irsku se svým přítelem žijí již 13 let. Momentálně je na mateřské dovolené, kvůli nedávno narozené dcerce. Rozhovor s ní byl zvláštní hlavně tím, že byl proveden přes internet pomocí programu Skype.

Důvod pro odjezd do Irska byl zřejmě z části finanční, ale také čistě ze zájmu o vycestování. Původně chtěli totiž v Irsku zůstat jen půl roku. Jako jedni z mála respondentů jeli do Irska tzv. naslepo, protože tam nikoho neznali. Navíc v době, kdy tam jeli, bylo vše složitější, protože potřebovali pracovní povolení.

Romana by mohla být skvělým příkladem transnacionálně žijícího jedince. Sleduje dění v ČR, často jezdí do ČR, ale, podle svých vlastních slov, si připadá doma v obou státech stejně.

6. Rozhovor – Petr

Petr je přítel mé narátorky Romany a do Irska odjeli, a žijí tam, společně. Je mu 38 let a pracuje jako kuchař, často šéfkuchař. I rozhovor s Petrem musel být proveden na dálku pomocí programu Skype, protože v době mého pobytu v Irsku se na to nenašel čas.

Původně chtěli jet na Nový Zéland, jenže tehdejší situace to nakonec nedovolila, takže museli zvolit alternativu. Tou se stalo Irsko kvůli vcelku snadné dostupnosti, pracovním příležitostem a možností zlepšit si angličtinu, ale především celkově získat zkušenosti. Rozhovor byl trochu problematický hlavně kvůli špatné kvalitě nahrávky, přesto však byl určitě zajímavý.

Petr stále zřejmě směřuje spíše k ČR, ale vše nechává především náhodě a tomu, kde budou lepší příležitosti. Velmi zajímavý byl také jeho postřeh vlivu Evropské unie na jejich život mezi dvěma státy, protože se podle něj Evropa značně zmenšila a vše je snadněji k dostání a není těžké po ní cestovat. Zřejmě mu tento život vyhovuje, protože jej vnímá jako velmi flexibilní.

3. 2. 2 Interpretace kategorií

Tady se již dostávám k hlavní části výstupu mého výzkumu. Půjde o snahu nějakým způsobem shrnout data, která jsem získal z rozhovorů s mými narátory. Ke shrnutí těchto dat použiji výše vymezené kategorie, které budu rozebírat na základě kódů vypsaných z rozhovorů. Bude se tedy z části jednat už o mé vlastní interpretace. K jednotlivým kategoriím pak také přidám nějaké ukázky přímo z rozhovorů, abych snáze doložil interpretace v těchto kategoriích. Tyto citace budu

volit sám na základě jejich souvislosti s kategoriích nebo prostě proto, že je považuji za zajímavé a užitečné pro tento výzkum.

1. Migrace a integrace

Respondenti měli pro vycestování z ČR různé důvody, někdy šlo o osobní důvody, jindy o snahu získat zkušenosti. Většinou se však jednalo, ať ve větší, či menší míře, o snahu získat práci a především s ní spojené peníze. Důvody byly tedy povětšinou ekonomické, protože skoro všichni respondenti uvedli, že chtěli původně v Irsku strávit pouze kratší dobu (většinou rok nebo dva), vydělat si peníze a pak se vrátit zpět do ČR. Jejich původní plán se však vždy značně změnil, někdy zásahem zvenčí, ale většinou z rozhodnutí samotných respondentů. Pouze jeden z respondentů, Jaroslav, svému původnímu plánu byl vcelku blízko, i když ne zcela. Musel se totiž z rodinných důvodů vrátit už po jednom a půl roce.

R2: „*No měli jsme nějakou představu, chtěli jsme vydělat nějaké peníze a postavit si dům v ČR, ale mezi tím se nám to nějak porouchalo a rozešli jsme se, takže tak.*“

R4: „*Ale chtěli jsme tam zůstat jako déle. Ne jenom kvůli penězům, ale pak taky kvůli tomu, že člověka to tam bavilo cestovat a takhle. Takže vrátili jsme se z rodinných důvodů předčasněji*.“

Zrovna pro Irsko se pak narátoři rozhodli z důvodů praktických, v jednom případě se jednalo o důvod sentimentální. Důvody byly v podstatě tři, snadná dostupnost vzhledem k domovině, příslib snadné pracovní příležitosti a zázemí v Irsku tvořené nějakými příbuznými nebo známými.

R4: *„…tak tam hrálo roli to, že mám rád tady ty spíš severské země, a taky hlavně tam byla už moje sestra, měl jsem tam nachystané zázemí. Takže to byly ty hlavní tři důvody; peníze, zázemí a i vlastně příjemné s užitečným, cestování.*“

R6: „*Takže vlastně jsme se usadili tady, a díky tomu, že cestování odsud je velice jednoduché. Ty možnosti jsou tady jiné a je to tady kousek do Ameriky a kousek do Evropy, takže je to takový mezi článek, mezi vším.*“

Co se týče integrace respondentů do irské společnosti, tak téměř nikdo z respondentů neměl se zapojením do chodu v Dublinu žádné větší problémy.

Jenom Michaela si zřejmě tak snadno na nové prostředí nezvykla, ale podle jejích vlastních slov to je asi spojeno hlavně s její osobností. V otázce zapojení se do nového prostředí hrál zásadní roli jazyk. Úplně každý z respondentů jel do Irska již alespoň s nějakou znalostí angličtiny, ale každý z nich byl překvapen, jak jim tato znalost nestačí ke snadnému dorozumění se. Měli problém rozumět irské angličtině a trvalo jim nějakou dobu, než se byli schopní tento jazyk naučit dostatečně, aby neměli problém s komunikací. Každý k tomu zvolil jiné strategie. Byly to různé kurzy, čtení učebnic, sledování anglických médií, atd. Ovšem za zajímavou strategii považuju to, že někteří z narátorů se cíleně vyhýbali kontaktu s Čechy, aby si na jazyk snáze zvykli z nutnosti jej používat.

R2: „*Já jako jsem tady přijela vlastně s tím, že jsem si myslela, že umím nějakým způsobem anglicky, protože jsem se učila angličtinu na střední škole. Pak jsem přijela a najednou jsem zjistila, že vůbec těm lidem nerozumím, že jsem úplně mimo,…*“

R3: „*Tady jako práci takovouhle práci, jako sekretářky, těžko jako s mojí angličtinou, to bych nesehnala, to by musela mít podle mě tu angličtinu perfektní úplně, i písemně. A to já zase nemám, já to mám naučené od dětí, takže to potom není moc… A z knížek dejme tomu. Studovala jsem tady taky, jenže to studium tady je úplně na jiné úrovni, než u nás.*“

R6: „*Tu angličtinu jsme dostali do sebe díky tomu, že jsme se vlastně nedrželi té české komunity, že jsme vyloženě se nějak místy i stranili, jo, hledali jsme si vlastně ty známé a přátele mezi Irama.*“

2. Dva národně-státní prostory

Co se týče toho, jak vnímají narátoři oba národně-státní prostory, mezi nimiž se nacházejí a pohybují, tak u všech docházelo k projevům srovnávání Irska s ČR. U všech se také toto srovnávání projevovalo dost podobně. Každý z respondentů se opakovaně vyjadřoval pozitivně směrem k Irsku a k Irům, a opakovaně negativně proti ČR, popř. Čechům. Většinou se jednalo o vypichování přátelské povahy Irů a jejímu srovnávání s českou povahou, kterou označovali za spíše nepřátelskou, nevrlou.

R1: „*Ne, já jsem tady jezdil s tím kamionem hodně a kolikrát se mi stalo, že jsem třeba potřebovat vycouvat na hlavní cestu, z vedlejší cesty na hlavní cestu, a prostě stalo se to, že borec za mnou vyskočil z auta a navigoval mě. V ČR by se to určitě nestalo…*“

R5: „*Jsou takoví možná víc zaměření i na ostatní, ne jenom na sebe, jako že dokážou se bavit i s cizíma lidma, dokážou komunikovat, aniž by mě někdy před tím viděli. Tak je to takové příjemné.*“

Jen v několika málo případech tomu bylo naopak, kdy se jedna z respondentek např. negativně vyjadřovala ke zdravotnickému systému. Někteří z respondentů si pak uvědomovali rozdíl mezi Dublinem a zbytkem Irska, resp. západem Irska. Byli si vědomi toho, že je Dublin opravdové evropské velkoměsto, což má vliv na spoustu věcí, jak je dostupnost různého zboží nebo přístup obyvatel.

R1: „*Irové… no tak ono je to těžko, že. Já jsem tady v hlavním městě, doma jsem byl v dědině, že. No tak nějak rozdíl.*“

R6: „*No jako to je asi o tom, že my žijeme ve hlavním městě, jo. Kdybychom žili v nějaké oblasti, kde prostě žijou samí Irové, někde prostě na západním pobřeží, nebo sami… že je tam míň těch cizinců, jo, ten pohyb je menší, tak to je jiné.*“

3. Cirkulace – věci, představy a kapitál

Téměř zásadním tématem, které se objevovalo u každého rozhovoru, byly právě peníze. Jak už jsem zmínil, tak byly většinou důvodem pro migraci, ale také často jejím výsledkem. Někteří respondenti uváděli, že právě pracovní příležitosti a vydělané peníze jsou důvodem, proč v Irsku nadále zůstávají a ještě chvíli tam zůstat chtějí.

R3: „*Ale i s těmahle těma, i kdyby se nám stalo, že já třeba o práci přijdu a nebudu mít žádný jiný příjem, tak pořád vlastně partner je schopný nás uživit i z jeho platu, což se v ČR těžko dá.*“

R6: „*Než bysme si někde něco založili a než bysme se do toho dostali zpátky, tak by to asi bylo o financích hodně.*“

Dochází ale i k přenosu peněz. Tři z respondentů investovali, nebo stále investují, své vydělané peníze do bydlení v ČR. Respondentka Lenka sice peníze tímto způsobem neinvestuje, ale chtěla by si najít byt v Praze, což jistě bude potřebovat právě peníze vydělané v Irsku. Narátor Josef pak sice do bydlení v ČR neinvestuje, ale stále posílá peníze na ČR na spořicí účet. Zajímavé na jeho případu je to, že zřejmě nemá v plánu se do ČR vracet. Nikdo z respondentů však neuvedl, že by finančně nějak podporoval rodinu nebo přátele.

R1: „*Já mám už peníze, co jsem dřív tady našetřil, než jsem teda šel do školy a potom ještě jednu dobu podél studia jsem měl práci, takže z toho, co jsem našetřil, jsem si doma uložil na spořicí účet. Ale takové plány jako nemovitost nebo auto, tak to ne. Nic takového nepřipadá v úvahu.*“

R3: „*Jako zázemí, my teda bysme si chtěli koupit byt. Ještě zatím nic konkrétního nemáme, nějakou destinace, protože Zdeno je ze Slovenska, takže… chceme jít do Prahy, takhle.*“

R4: „*Ano, do bydlení. Přímo tady do toho baráku.*“

Nejsou to ale jen peníze, co cirkuluje. Většině z respondentů z ČR, v případě už navráceného Jaroslava z Irska, chybí nějaké produkty, především jídlo nebo pití. Proto také používají všemožné prostředky, jak alespoň čas od času tyto věci získat. Buď si je nechat dovézt z ČR, nebo alespoň vyhledat obchod, většinou polský, kde tyto věci mohou sehnat. Jedná se spíše o produkty charakteru domácí výroby (klobásy, salámy, alkohol).

R2: „*Určitě, chybí nám to české jídlo, slovenské. Prostě takové věci jakože, jak říkám salám, nějaká vysočina a normální klasická naše šunka, a nebo paštika, sýry, hermelín a takové. Jakože máme tady slovenský obchod, ale za prvé je to dost daleko, a za druhé mají tam ty ceny jakože, dost drahé, víš.*“

K tomuto ale zaujal velmi zajímavý postoj narátor Petr, který tvrdí, že díky hlavně Evropské unii, může člověk sehnat opravdu prakticky cokoliv. Narážel právě na ony obchody, kde se tyto produkty dají sehnat.

Tématem, ve kterém se asi respondenti shodovali nejvíce, byly tradice. Všichni z respondentů uvedli, že vánoční tradice se snaží dodržovat tak, jak jsou na ně zvyklí z ČR. A to i přesto, že irská verze – resp. dublinská, protože se jedná o

komerční verzi známou např. z USA – je značně odlišná od té naší a určitě na narátory působí ze všech stran. Méně z nich pak dodržují třeba Velikonoce, ale to spíše kvůli samotnému vztahu ke svátku, nepřebírají irskou verzi. Nikdo ani neprojevoval nijak velký zájem o dodržování nějaké irské tradice, až na Josefa.

R1: „*Halloweena slavíme. Jako dáme si dekoraci, koupíme si dýni, vydlabeme si dýni, dáme si tam ten „scary face" (strašidelný obličej) a dáme si do toho svíčku.*"

R2: „*Co se týká Vánoc a Velikonoc, to mi to tady vůbec neovlivnilo. Prostě u mě na Velikonoce musí být vajíčka malované a maximálně nějaký mazanec nebo něco, ale tady ty jejich nějaké velké vajce, čokoládové, co oni tady mají a co my kupujeme, jakože ne. To radši nechci nic, než aby tohle to bylo.*"

R5: „*První máj, to se musí a potom teda přichází na řadu ty Vánoce, Silvestr nezmiňuju, protože pokud není Silvestr na Buči (Bečva), tak to není Silvestr. A takže ty Vánoce.*"

4. Transnacionální sociální sítě a pole

Každý z respondentu udržuje kontakt se svou domovinou, někteří více, jiní méně. Vždy se jednalo především o kontakt s rodinou, až pak s přáteli. Zřejmě se ale míra kontaktu s rodinou s časem proměňuje, spíše tedy k lepšímu. V případech respondentů, kteří mají dítě, tak se jim zřejmě kontakt s rodinou zvýšil po narození dítěte.

R1: „*Jako s rodinou, jako s našima a vlastně s babi, a tak, tak jsem v kontaktu vlastně každý týden. Ale ostatní přátelé vlastně minimální kontakt.*"

R6: „*Komunikaci asi ne, že teď si voláme daleko víc, že jo, s babičkama a tak.*"

Co se prostředků komunikace týče, tak u většiny narátorů stále vede mobilní telefon. Hodně ale také zmiňovali internet, email a také program Skype, který si v tomto směru hodně pochvalují. Jediná Michaela ještě uvedla i dopisování, ale spíše ve smyslu tradice; posílání pohlednic na svátky.

Každý respondentů jezdí zpět do ČR každý rok. Co se týče Jaroslava, tak ten v době svého pobytu v Dublinu jezdil domů asi každé 4 měsíce, ale do Irska momentálně nejezdí. Ostatní uváděli mezi jednou až pěti cestami za rok. Lišili se i

důvody cest, ovšem většinou se jednalo o návštěvy rodiny a přátel, často v rámci svátků (Vánoce). Několik narátorů také uvedlo, že se jim počet cest domů snížil. Důvody k tomu byly dva; zvýšení nákladnosti cestování a také únavnost samotného cestování. Dva z narátorů přímo uvedli, že navštěvování rodiny a známých už pro ně není dovolené, protože je to spojené se spoustou stresu.

R3: „*Protože je to opravdu hodně o tom, že musíš všechny - nebo nemusíš, ale tak měl bys, že jo, a chceš i, není to jako, že by tě někdo nutil – ale tak chceš všechny vidět, alespoň jednou za půl roku nebo za rok. Ale je to hrozně náročné.*“

Respondenti Petr a Romana pak uvedli, že spojují na svých cestách domů příjemné s užitečným. Tedy že důvod pro jejich cestu domů je vždy něco zařídit, ale když už jsou doma, tak navštěvují své přátele a rodinu.

R5: „*Jakože když se letí domů, tak nějakým způsobem se snažíme nacpat asi do toho co nejvíc. Takže je to z nějakého důvodu, ale vždycky jsou k tomu ještě přibrané věci, které člověk musí a nebo chce zařídit.*“

Zájem o dění v ČR většinou narátoři tolik neprojevovali. Například jediní, kdo chodili pravidelně volit na českou ambasádu, když byly v ČR volby, tak byli Petr, Romana a Jaroslav. Ti mají ale také společné to, že všichni pracovali pro ambasádu. Josef pak uvedl, že byl volit jednou. Jinak asi jen Petr s Romanou uvedli, že sledují noviny a informace na internetu o dění v ČR.

5. *Transnacionální identita*

Tři respondenti vcelku jednoznačně uvedli, že za svůj domov považují ČR a také se tak k ní v průběhu rozhovoru vyjadřovali.

R2: „*Jakože doma, je doma, přece jenom. Jakože mi to chybí, to Česko, samozřejmě. Rodina a takhle.*“

R3: „*Ale srdcem to mám jako doma jako v ČR. Tady, neumím si to zatím představit, ještě.*“

Stále jsou ale otevřeni možnosti, že by se do ČR nevrátili už vůbec. Přístup dalších tří byl poněkud odlišný. Josef například uvedl, že doma se cítí v Irsku. Přesto však v průběhu rozhovoru, většinou když mluvil o ČR, tak se o ní mluvil jako o domově.

Petr s Romanou pak přímo uvedli, že jsou pro ně domovem oba prostory. Například Petr přímo řekl, že domov je pro něj tam, kde má rodinu, čímž tentokrát měl na mysli přítelkyni s dcerkou.

R5: „*Momentálně tam, kde jsem. Když jsme tady, tak jsem spokojená. Když jsme doma, tak jsem spokojená. No jakože se svým způsobem těším tam i tam.*“

R6: „*Doma je kde? Tam, kde máš tu rodinu. To je tady teďka, a jestli to za měsíc, za rok bude v Čechách, tak to je otázka, že jo. No a tak nějak furt jsme Češi, jo, tak nějak.*“

Co se týče vnímání jejich vlastní identity, tak se zřejmě všichni stále cítí být Čechy. Asi jediný, kdo je nakloněný spíše irské identitě, je Josef. Všichni z respondentů pak znají v Dublinu alespoň jeden podnik orientovaný na českou komunitu a několikrát jej navštívili. Méně z nich pak ví o různých akcích mířených na českou komunitu. Nikdo v tyto podniky a akce neprojevuje tolik zájmu. Celkově ani o českou komunitu jako takovou, nikdo neuvedl, že by Čechy v Dublinu nějak cíleně vyhledávali.

3. 3 Závěry z výzkumu

Po přepsání všech rozhovorů, jejich zakódování a následnému rozdělení zjištěných dat do jednotlivých mnou určených kategorií přichází na řadu celková interpretace zjištění a dat získaných z rozhovorů a případně i mého vlastního pozorování. Můj záměr byl tedy především popsat transnacionální vazby, které moji respondenti mají na svou domovinu.

Nejprve je ale potřeba rozhodnout, jestli opravdu takové vazby utvářejí, jestli patří do skupiny označené jako transnacionální migranti. Myslím si, že z mého výzkumu je patrné, že těmito tzv. transmigranty opravdu jsou, vzhledem k tomu, že každý z nich má utvořené sociální vazby jak v Irsku, tak v ČR. A co víc, na těchto vazbách aktivně participují; udržují kontakt s rodinami a přáteli v ČR, pravidelně cestují zpět a také u nich dochází k transnacionální cirkulaci jak peněz a věcí, tak i postojů a tradic. Takže ano, mnou zkoumaní Češi žijící v Dublinu, popř. ti již navrácení, skutečně jsou transmigranty.

Respondenti se nevyjadřovali příliš vlastenecky, resp. se vzhledem ke své zemi původu a k povaze jejích občanů vyjadřovali spíš negativně, ačkoli se nezdálo, že by se od ní nějak distancovali. Někteří dokonce přímo prohlásili, že se stále cítí být Čechy. I přes tyto negativní postoje k ČR stále udržují transnacionální vztahy, zajímají se o svou domovinu a někteří do ní i investují peníze. V tomto směru je podle mne tedy zásadní rodina a kruh přátel, které v zemi svého původu mají. Jsou to tedy samy vazby, které způsobují potřebu tyto vazby udržovat. Resp. osobní sociální vazby migrantů jsou pravděpodobně důvodem pro udržování přeshraničních vazeb např. ekonomických.

Ovšem další, co je podle mne pro tyto vazby charakteristické, je proměnlivost jejich intenzity. Například si dovoluji tvrdit, že se intenzita participování na těchto vazbách proměňuje s časem a odvíjí se částečně i od míry integrace do irské společnosti. Tato míra integrace se pak odvíjí především od jazyka. Nikdo z respondentů totiž zřejmě neměl žádný problém s Iry nebo způsobem života v Dublinu. Na druhou stranu měli ovšem všichni zpočátku problém s jazykem. A právě míra schopnosti ovládat místní jazyk ovlivňovala kontakt mých respondentů s Čechy dvěma způsoby; buď jej sami respondenti úmyslně snižovali, aby si z nutnosti rychleji zvykli na angličtinu, nebo se právě stýkali především s Čechy (popř. Slováky), protože se chtěli používání své „nedokonalé“ angličtiny vyhnout. Pokud tedy již angličtinu ovládají, tak přestávají mít důvod se s Čechy nestýkat, popř. stýkat. Dalšími iniciátorem proměnlivosti intenzity vztahů může být více věcí. U mých respondentů to byly důvody ekonomické, ale také třeba rodinné. Konkrétněji narození dítěte bylo většinou zásadní pro zvýšení komunikace s domovinou, ale zároveň také snížení cestování.

Pokud pak budeme mluvit o transnacionální cirkulaci, tak se podle mne projevuje ve třech oblastech. První jsou peníze, kdy zřejmě každý z narátorů alespoň částečně, ať vědomě, či nevědomě, počítá s možností svojí budoucnosti zpět v ČR. Proto také investují, nebo alespoň investovat chtějí, do bydlení, nebo spoření, v zemi původu. Čiší z toho možná i jistá pragmatičnost ve smyslu zajištění své budoucnosti ať bude jakákoli. Druhá oblast je také značně materiální, protože transmigranti často postrádají jisté produkty ze své domoviny. Nejčastěji se jedná o jídlo a pití, na které byli zvyklí během pobytu v ČR. Ty se pak snaží pokud možno

získávat během svého pobytu v Irsku, což dělají buď tak, že si je nechají někým dovézt, sami si je dovezou, nebo se pokusí tyto potraviny sehnat přímo v Dublinu. Nebo se alespoň snaží je nahradit něčím podobným. Funguje to ale zřejmě i naopak, do ČR dovážejí věci, které jim vyhovují v Irsku. Třetí oblast se pak pohybuje spíše v abstrakci, protože se týká tradic a postojů. Většina z narátorů prohlásila, že by chtěli, aby se lidi u nás chovali stejně, jako se chovají v Irsku, a někteří se dokonce pokoušejí tento postoj přenést při svých cestách do ČR. Ale asi nejstabilnější jsou tradice, protože ty z nich, které jsou zakořeněné hluboko, jako jsou třeba Vánoce, si nikdo z respondentů nenechal nijak ovlivnit a snaží se je přeshraničně udržovat tak, jak jsou na ně zvyklí.

Identita těchto transmigrantů je potom trochu složitá. Většina se stále přímo identifikuje s češství, ale přesto zastávají postoje, které jsou, podle jejich vlastních slov, typické hlavně pro Iry. Příkladem je právě ona přátelská povaha Irů. Ale naopak, i když tvrdí, že je jejich domov v Irsku a že se cítí jako Irové, tak stále mluví o ČR jako o svém domově. Je v tom tedy, i když možná jen vzdáleně, vidět přítomnost více identit, v základě irské a české. Podle mne však u každého existuje ještě identita transmigranta.

Tímto jsem myslím naplnil svůj hlavní cíl, charakterizace transnacionálních vazeb utvořených Čechy žijícími v Dublinu. Co se týče dílčího cíle, tedy popsání toho, jak tento život mezi dvěma národně-státními prostory vnímají sami migranti, tak se zdá, že nikdo z nich jej nevnímá přímo negativně. Některým se po domově sice stýská, ale stále to vnímají jako užitečnou zkušenost. Někteří dokonce sám život transmigrantů považují za dobrý kvůli z něj vyplívající flexibilitě.

IV. Závěr

V teoretické části této práce jsem se pokusil nastínit, co je to transnacionalismus, co jsou jeho předpoklady a jeho různá pojetí, včetně současných přístupů k němu. Také jsem uvedl základy vztahů, které má Česká republika s Irskou republikou, abych uvedl podmínky, v nichž se migranti pohybují. Obojí bylo podle mne důležité pro snadnější orientaci v části praktické, která obsahovala můj výzkum tohoto tématu. Když proti sobě postavím teoretickou a praktickou část této práce, tak musím říct, že teoretická pojetí transnacionalismu rozhodně korelují s praxí. Věci, které jsem o transnacionalismu uvedl, se totiž projevili i v mém výzkumu. Přesto mám však z práce s tímto tématem stále pocit, že se jedná o téma ne úplně probádané, a že se v něm nachází potenciál, který bude mít další dopad i na antropologii. Jedná se totiž o fenomén, v němž dochází k mísení, ale zároveň udržování dvou a více participujících kultur.

Výzkumem jsem pak zjistil, že Češi žijící v Dublinu a ti, kteří tam žili, ale už jsou zpět v ČR, jsou opravdu transmigranty a participují na transnacionální sociálních sítích. Tyto sítě a vztahy mají své charakteristiky, které jsem popsal v předchozí kapitole. Věřím tedy, že se mi opravdu podařilo naplnit cíle, které jsem si pro tuto práci stanovil.

V. Použité zdroje

5. 1 Respondenti

1. Josef, Dublin, 28. 9. 2013

2. Michaela, Dublin, 1, 10. 2013

3. Lenka, Dublin, 4. 10. 2013

4. Jaroslav, Zlín (ČR), 20. 10. 2013

5. Romana, Vizovice-Dublin (pomocí programu Skype), 14. 3. 2014

6. Petr, Olomouc-Dublin (pomocí programu Skype), 21. 3. 2014

5. 2 Literatura a jiné zdroje

1. ANDERSON, Bridget. *Multiple transnationalism: Space, the State and Human relations*. Princton University, 2001.

2. Atlas of Irish history. 2. vydání. Dublin: Gill & Macmillan, 2000. 144 s. ISBN 0717130932.

3. Diplomatic Relations. Embassy of the Czech Republic in Dublin [online], 2012. [cit. 2014-03-21]. Dostupný z WWW: < http://www.mzv.cz/dublin/en/bilateral_relations/diplomatic_relations/>

4. GIORDANO, Christian. *Paradigms of Migration: From Integration to Transnationalism*. University of Fribourg: Journal of Social Research, 2010. ISSN 2029-4573.

5. GRILLO, R. D. *Transnational Migration and Multiculturalism in Europe*. Brighton: University of Sussex, 2001.

6. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

6. HENIG, David. *Transnacionalismus*. Antropowebzin [online]. 2007. Dostupný z WWW: <http://antropologie.zcu.cz/transnacionalismus>

7. Irsko: Základní informace o teritoriu. BusinessInfo.cz [online], 2014. [cit. 2014-03-21]. Dostupný z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/irsko-zakladni-informace-o-teritoriu-18945.html>

8. PITKÄNEN, P., IÇDUYGU, A. a SERT, D. *Migration and Transformation*. New York, London: Springer, 2012. 233 s. ISBN 978-94-007-3967-3.

9. PORTES, A., HALLER, W. a GUARNIZO, L. E. *Transnational Entrepreneurs: The Emergence and Determinants of an Alternative Form of Immigrant Economic Adaptation*. University of California – Davis, 2001.

10. SAMEK, Daniel. *Česko-irské kulturní styky v druhé polovině 20. století*. Praha: Centrum irských studií, Karlova Universita, 2012. 64 s. ISBN 978-80-260-1117-0.

11. SCHILLER, N. G. a WIMMER, A. *Metodologický nacionalismus a pohled za jeho hranice: Budování národního státu, migrace a společenské vědy*. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 2009.

12. SZALÓ, Csaba. *Transnacionální migrace: proměny identit, hranic a vědění o nich*. 1. vyd. Brno, 2007. 175 s. ISBN 978-80-7325-136-9.

13. The Course of Irish History. Dublin: Mercier Press, 2001. xv, 462 s. ISBN 1856353702.

14. VERTOVEC, Steven. Transnationalism. London and New York: Routledge, 2009. 205 s. ISBN 0-203-92708-7.

VI. Použité zkratky

ČR – Česká republika

R1 – 1. rozhovor – Josef

R2 – 2. rozhovor – Michaela

R3 – 3. rozhovor – Lenka

R4 – 4. rozhovor – Jaroslav

R5 – 5. rozhovor – Romana

R6 – 6. rozhovor – Petr